

valec žalostne razmere za Slovenstvo na Koroškem, Beneškem in Prekanurji na Ogrskem, kjer še ni nobenega učiteljskega društva s slovenskim društvenim jezikom. Število okrajnih učiteljskih društev je tudi merilo za izobraženost naroda. Torej v deželah, kjer posluje mnogo učiteljskih društev, nahaja se tudi mnogo ljudskih in drugih šol; koder je mnogo šol, uspeva gotovo izobraženost naroda. G. poročevalec kaže na Česko, kjer pokriva vso deželno gosta mreža učiteljskih društev. Nekaternikom ni všeč nobena stvar, podrl bi radi vse, a na prazno mesto zidali ničesar. Konča pa z vsklikom: „Delajmo, razumniki, da kmalu tudi naš priprost narod spozna resnico: šola in učiteljska društva so največji prijatelji in dobrotniki človeštva! Poročilo je bilo sprejeto z odobravanjem.

Pri posameznih nasvetih predlaga g. Luznar v imeni odbora: 1. skupščina naj sklene sprejeti v svoja pravila določbo, da društvo preskrbi umrlim društvenikom nagrobne spomenike; 2. § 34. društvenih pravil naj se toliko spremeni, da se bodo skupščine naznanjale društvenikom v „Učit. Tov.“, „Popotniku“ in v „Slovenskem Narodu“, le podpornim in častnim udom se pošiljajo posebna vabila; 3. skupščina naj voli poseben odsek 5 udov, kateri bo ocenjeval ter skupščini poročal o novih knjigah, obsezajočih pedagoško stroko in o knjižnicah primernih za otroško knjižnico. Vse te nasvete je sprejela skupščina brez ugovora. V omenjeni odsek so bili voljeni gg.: A. Zumer, J. Pezdič, M. Kos, K. Benedik in gospdč. M. Sittig-ova.

Potem utemeljuje g. Fr. Luznar samostalni predlog: skupščina naj sklene naprositi „Zavezo slovenskih učiteljskih društev“, da bi dala pri prihodnjem svojem glavnem zborovanju v razgovor, bi li ne bilo unesno delovati na to, da bi se šolsko leto na ljudskih šolah po deželi začelo po velikonočnih počitnicah? G. predlagatelj poudarja, da morajo šestletni otroci začeti v šolo hoditi v jako neugodnem letnem času. Slaba pota, grdo vreme zadržuje jih doma, oni zamujajo početni pouk in posledica temu je, da zaostajajo za jedno leto, kar bi se ne zgodilo, ko bi začeli hoditi v šolo v bolj ugodnem letnem času — spomladi. Ta misel je pa tudi vkoreninena v priprostem ljudstvu,

kajti čuje se čestokrat: naš bo pa šele spomladi začel v šolo hoditi. Temu nasvetu je več gospodov ugovarjalo in skupščina ga je zavrgla.

Dalje utemeljuje g. L. Jelenc samostalni predlog, skupščina naj voli odsek 5 udov, kateremu bude nalog pretresovati, kako preskrbeti vse šole našega okraja z načrti šolskih okolišev ter o svojih ukrepih poročati prihodnji skupščini. G. predlagatelj omenja, da je pri letošnji učiteljski konferenciji poročal o metodi pri početnem zemljepisnem pouku na ljudski šoli ter poudarjal, da zahteva prava metodika, začeti zemljepisni pouk s šolsko sobo, preiti na šolsko poslopje in okoličico, na šolski okoliš ter tu pojasnjevati zemljepisne pojme. Obrisi šolske sobe in šolskega poslopja napravi si pač lahko vsak učitelj, a težje je narisati načrt šolskega okoliša. Stane dokaj truda in prizadene tudi stroškov. Takega načrta še nima nobena šola v našem okraju in vender je tak načrt jeden najvažnejših in najpotrebnejših učnih pripomočkov. Zato naj začne naše društvo izdajati te načrte zaporedoma za vse šole v šolskem okraju, ker bo inace še dokaj vode steklo po Savi, predno bo imela vsaka šola načrt svojega okoliša. Do zemljevida našega šolskega okraja pripomogel nam bo šlav. e. kr. okrajni šolski svet, do omenjenih načrtov naj nam pripomore naše društvo. G. Režek meni, da naj bi se ne volil odsek, ampak vsa stvar naj se prepusti odboru, s čemer se strinja tudi g. Jelenc.

Slednjič nasvetuje g. Jelenc: skupščina naj sklene poslati „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“ najtoplejšo javno zahvalo na jednatem odgovoru dr. Mahničia neosnovanim in grdim napadom na slovensko učiteljstvo v „Rimskem Katoliku“, slavno uredništvo „Učit. Tov.“ pa naprositi tudi ponatisniti v celoti isti odgovor v jedni prihodnjih števil. Nasvet je bil jednoglasno sprejet z živahnim odobravanjem.

Na to so se vršile volitve v društveno vodstvo. Voljeni so gg.: A. Rozman, J. Režek, J. Pezdič, A. Kmet, Fr. Luznar, A. Likozar in L. Jelenc; delegatom k zborovanju „Zaveze“ pa gg.: J. Traven, J. Režek, Fr. Luznar, A. Likozar in L. Jelenc.

O 1/2 I sklene g. predsednik skupščino s trikratnim živioklicem na presvetlega cesarja. —c.

Vestnik.

God presvetle cesarice se je dne 19. t. m. po vseh ljubljanskih šolah in po šolah na deželi slovesno praznoval s sv. mašo, pri kateri se je pela cesarska pesem. Ta dan je bil pouka prost.

Najvišja podpora. Presvetli cesar je podaril za zgradbo šolskega poslopja v šolski občini Lienfeld na Kočevskem vsoto 200 gl.

Najvišje odlikovanje. Presvetli cesar je podelil g. vladnemu svetniku Antonu Globočniku, nekdanjemu okrajnemu glavarju in predsedniku okrajnega

šolskega sveta v Postojini, povodom njegovega umirovljenja plemstvo.

Imenovanje. Gg. okrajni glavarji Feliks Schaschel, Filip Zaplotnik, bivši predsednik okrajnega šolskega sveta v Kamniku in Ivan Mahkot, predsednik okrajnega šolskega sveta ljubljanske okolice, imenovani so vladnimi svetniki pri deželni vladi v Ljubljani.

Osobne vesti. Izprašan učiteljski kandidat g. Leopold Potrebin je dobil službo družega učitelja

v Veliki Dolini. — Tretjo učno moč v Planini nadomestuje č. g. kaplan Fr. Hiersche. — Gspđ. M. Sajovic, učiteljica v Mirni, pride na četrto učno mesto v Trebnje.

Obrtno-nadaljevalnim šolam na Kranjskem je deželni odbor za leto 1890. nakazal podpore iz deželnega zaklada in sicer dobi Ljubljana 300 gld., Rudolfavo 300 gld., Kočevje 180 gld., Metlika 150 gld., Škofja Loka 150 gld., Kranj 150 gld., Tržič 120 gld., Kamnik 120 gld., Krško 100 gld., Radovljica 100 gld. in Postojna 80 gld.

Podpore za šolske vrte je kranjski deželni odbor dovolil iz deželno-kulturnega zaklada in sicer: za Borovnico 50 gld., za Vipavo 25 gld., za Podgora 30 gld., za Trboje 100 gld., nadalje se je podpora zagotovila za Dvor 60 gld., za Trnje 80 gld. in za Goče 100 gld.

Preizkušnja učne usposobljenosti pri izpraševalni komisiji v Ljubljani se je vršila od dne 10. do 14. listopada. K tej preizkušnji so se oglasili: Mihael Iglar, podučitelj na Zidanem Mostu (za meščanske šole); Jakob Ancelj, začasni učitelj v Mehovem; Štefan Birk, pomožni učitelj na Vrhopolji; Ivan Cvirn, začasni učitelj v Tržiči; Jožef Hribar, nadomestni učitelj v Ljubljani; Jožef Korošec, začasni učitelj v Škofjancu pri Turjaku; Jožef Petkovšek, začasni učitelj v Godoviči; Francišek Punčuh, začasni učitelj v Podkrajci; Karl Rožanec, začasni učitelj v Dol. Logateci; Alojzij Sezun, pomožni učitelj v Rovtavi; Peter Sire, začasni učitelj v Mengši; Teodor Schuller, začasni učitelj v Babnem Polju; Rudolf Završnik, začasni učitelj v Olševku; nadalje Marija Iglar, podučiteljica na Zidanem Mostu; Amalija Koncilija, začasna učiteljica v Mirni Peči; Marija Krajič, začasna podučiteljica v Čadramu; za verouk: Avrelijan Kuzelka, učitelj v Trstu; za petje: Mihael Poklukar, učitelj v Starom Trgu; za slovenski učni jezik: Francišek Waldhaus, pomožni učitelj v Laškem Trgu; za francoski jezik: Hortenzija Gentile, Marija Pavlovič, Jadviga Reitz in Ana Zlakovsky.

Pismene naloge so bile naslednje: I. Za ljudske šole iz pedagogike: Wie kann der Lehrer die Bildung außerhalb der Schule fördern? — Iz slovenskega jezika: Kako naj šola goji čut blagovernosti? — Iz matematike:

$$1. \left(\frac{1\frac{1}{2} - \frac{1}{4}}{(1\frac{1}{2} - 1\frac{1}{4})} - \frac{8 : 1\frac{1}{2}}{(\frac{1}{2} - \frac{1}{4}) : \frac{1}{4}} + \frac{2\frac{1}{2} - \frac{1}{2}}{\frac{1}{2} - 2\frac{1}{2}} \right) : \frac{\frac{1}{2} - \frac{1}{2}}{3\frac{1}{2} + \frac{1}{4}} = ?$$

2. Trgovec kupi nekega blaga 756 kg. nečiste teže, tara se računi 10%, 100 kg čiste teže po 755 gld., stroškov 1403 gld., senzarije $\frac{1}{2}\%$, provizije 2%, a) koliko ga stane blago? b) koliko % ima dobička, ako iztrži za vsacih 100 kg po 8745 gld.?

3. Der Cubikinhalt einer senkrechten 24 m hohen quadratischen Pyramide beträgt 1568 m³; wie groß ist ihre Oberfläche? — Iz realij: 1. Kako in kdaj je Koroško pripadlo presvetli hiši Habsburški? — 2. Krt (metodična obravnava). 3. Einrichtung und Gebrauch eines in der Volksschule verwendbaren physikalischen Apparates.

II. Za meščanske šole. Iz matematike: 1. Das Ausziehen der Quadratwurzel aus ganzen Zahlen ist den Schülern beizubringen. 2. Ein Capital von 1200 fl. steht auf Zinsszinsen zu $\frac{1}{2}\%$; was wird daraus nach 36 Jahren? 3. Wie ist das Hauptbuch eingerichtet? 4. Was wird aus dem Bruche

$$\frac{x^2 - 5x + 6}{x^2 - 6x + 8} \text{ für } x = 2? - 5. \text{ Bei einem geraden}$$

Kreisegel misst die Erzeugende $\frac{1}{2}$, der Halbmesser der Basis 3 Einheiten. Unter welchem Winkel ist die Mantelfläche des Kegels zur Grundfläche geneigt? Iz prirodoslovja: 1. Es ist das Wesen der magnetischen Declination und Inclination zu erklären. 2. Einrichtung und Gebrauch der Luftpumpe; was für Erscheinungen, Gesetze u. dgl. können mit derselben nachgewiesen und erklärt werden? 3. Kurze Abhandlung über die geistige Gährung und die geistigen Getränke. — Iz risanja: Ein vorgelegtes Modell ist mit Bezeichnung der Selbst- und Schlag-schatten und der Lichtstellen abzuzeichnen. — Iz lepopisja: Zu schreiben sind Sätze in deutscher und lateinischer Current- und in Rundschrift. — Iz pedagogike: Worin besteht das Wesen der formalen Bildung und wiefern wird dieselbe durch die Naturwissenschaften gefördert? — Sittliche Würdigung des Ehrtriebes und wie kann der Lehrer denselben als Motiv bei der Erziehung in der Schule benützen?

Izid preizkušnje: Razven jednega kandidata za meščanske šole in jednega za ljudske šole se je vsem pripoznala učna usposobljenost.

Višja slovenska dekliska šola v Ljubljani.

Na podlagi večletnih posvetovanj, posebno na podlagi obravnave ankete, ki je bila dne 28. vel. srpana k deželnemu odboru sklicana, obravnaval je dne 11. listopada mestni zbor o ustanovitvi višje dekliske šole v Ljubljani. Pri glasovanju so se sprejeli z veliko večino naslednji predlogi: 1. Mesto Ljubljana prevzame dar g. Gorupa (deželno bolnico); 2. mesto Ljubljana se v slučaju, da dežela dovoli letnih 4000 gld. podpore, zaveže, v Ljubljani ustanoviti višjo deklisko šolo, kakor hitro pride poslojje deželne bolnice mestu v last; 3. mestnemu magistratu se naroča, da vse potrebno ukrene. — Izvedba tega sklepa je torej odvisna od Gorupove ponudbe glede nakupa poslojja deželne bolnice, katero namerava g. Gorup mestu v to svrhu prepustiti in od deželne podpore, katera pa se je za letos odbila. Pač pa je g. Gorup kupil deželno bolnico s pripadnim zemljiščem in bode prepustil bolniško poslojje mestu v šolski namen.

Glasbena matica. Ta narodni zavod vedno bolj napreduje. Gojenci se od leta do leta množijo, tako da je nastala potreba, da se učiteljstvo zopet za jednega učitelja pomnoži. O muzikalijah, ki jih je letos zavod na svetlo dal, smo v našem listu deloma že govorili. Dne 18. vinotoka je bil letošnji občini zbor, pri katerem se je obravnavalo razven običajnih točkov tudi, v koliko bi ljudski učitelji pripomogli k zbiranju vseh narodnih pesmij, ker ravno učitelj je največ v dotiki s priprostim narodom in je kolikor toliko muzikalno naobražen. G. tovariš Malenšek naj nam bode vzgled kot učitelj-nabiratelj narodnih pesmij. Ob jednem opozorjemo g. tovariša, da delajo kolikor moči za zavod, bodisi da nabirajo narodno glasbeno blago, bodisi da nabirajo med svojimi znanci ude za to prekoristno društvo. V društven odbor so bili izvoljeni gg.: Francišek Ravnihar (predsednik), dr. vitez Belweis, Francišek Drenik, dr. Andrej Ferjančič, Anton Foerster, Ivan Krulc (blagajnik), dr. Danilo Majaron, Jožef Noll, Jožef Paternoster (tajnik), Anton Svetek, Vojteh Valenta, Ivan Vencajz, Andrej Zumer, Danilo Fajgelj, Simon Gregorčič, Anton Starec, Francišek Šusteršič in Janko Žirovnik.

Kranjska domača (hišna) obrtnija. O tej obrtniji piše dunajska „Ausstellungs-Zeitung“: Na Kranjskem se v loškem in kranjskem okraju že več nego 500 let obširno goji izdelovanje domačega platna. Še sedaj, ko domači izdelki trpe vsled konkurence z bombazem in fabriškimi izdelki, je tu mnogo do-

mačih tkalcev. Za domačo potrebo izdelajo kmetje platno povsod še sami. Gorenjska izdeluje belo in barvano trakovino kot domače izdelke posebne kakovosti.

Stara čiparska industrija v Idriji in okolici se je v zadnjih dveh desetletjih zelo povzdignila. Že v deželi se čipek mnogo razproda, ker nosijo žene in dekleta pokrivala s čipkami obrobljena. Po dunajski razstavi pa so našli izdelki te obrtnije novi pot in sedaj se teh čipek največ razproda na Dunaji. Od leta 1876. je v Idriji čiparska šola, ki jo je ustanovilo kupčijsko ministerstvo, na kateri se posebno skrbi za dobre izdelke in nove vzorce. Število čipkaric je v dvajsetih letih naraslo od 1000 na 3000. Letni zaslužek je v tem času narasel od 30.000 gld. na 150.000 gld. Pri enormni konkurenciji znaša dnevni zaslužek jedne delavke 10 do 35 kr.

Deželna razstava v Ljubljani. Dne 13. kimovca 1892. l. bo preteklo 125 let, kar se je pod pokroviteljstvom grofa Henrika Auersperga v Ljubljani ustanovila kmetijska družba. Da se ta znameniti dan dostojno praznuje, sklenil je mnogobrojno občinski občni zbor c. kr. kmetijske družbe dne 30. vinotoka t. l. soglasno, da se l. 1892. priredi v Ljubljani kmetijska in obrtna deželna razstava ter je naročil centralnem odboru, da skrbi za potrebne priprave. Dragi tovariši, skrbimo in mislimo že sedaj na to, da bode v tej razstavi tudi šolsko vrtnarstvo in obrtnijsko šolstvo dostojno zastopano. Tu pokazimo, koliko sedajšnja šola in učiteljstvo stori v teh dveh strokah, ki sta eminentnega pomena za ljudsko blaginjo. Šolskih vrtov se že nahaja mnogo lepo urejenih, obrtno-nadaljevalnih šol pa, ki so z ljudskimi šolami združene, je sedaj 10, katere mnogo svojih risarskih in pisarnih izdelkov prirede za razstavo. Poleg samostojnih kmetijskih in obrtnih šol imamo še meščansko šolo v Krškem s kmetijskim značajem, ki gotovo tudi ne bode zaostala. Iz više razvitih deklških ljudskih šol pa naj bi se razstavila ženska ročna dela.

Iz deželnih zborov. V tirolskem deželnem zboru se je sprejel predlog šolskega odseka, da se vladi naroča, da sestavi zakonske načrte glede šolskega nadzorstva, uravnave pravnih razmer učiteljev in vzdrževanja šol. V prvi vrsti pa se imajo izboljšati pravne razmere učiteljev, ki so v tej deželi v najslabšem položaju. — V gorenje-avstrijskem deželnem zboru sprejela se je resolucija glede konfesionalne šole. — Istotako se je sklenilo v deželnem zboru predarliskem. — V solnograškem deželnem zboru se je stavil predlog o prenarédi zakona o šolskem nadzorstvu, o katerem predlogu pa se je po peturni debati prešlo na dnevni red. — V češkem deželnem zboru se je sprejel predlog, po katerem se prenareja § 20. deželnega zakona od dne 19. grudnia 1876 in § 30. od dne 2. vel. travna 1886 tako-le: § 20. Plača učiteljev na meščanskih šolah iznaša brez razločka plačilne vrste 800 gld. Za učiteljstvo na meščanskih šolah v kr. glavnem mestu Pragi in v predmestjih pa iznaša letna plača 100 gld. več. — § 30. Služba podučiteljev na meščanskih šolah je 450 gld., na občnih ljudskih šolah prvih treh plačilnih vrst 400 gld., 4. plačilne vrste 350 gld.; v Pragi in predmestjih pa je plača vseh podučiteljev za 100 gld. višja. — V šlezjskem deželnem zboru se je obširno obravnavalo o izboljšanji učiteljskih plač. V tej kronovini, ki je za polovico manjša od Kranjske, ki pa ima nekoliko več prebivalcev, so tri učiteljska, v katerih se izšla vsako leto preko 100 učiteljev. Vender pa je do 100 učiteljskih mest praznih ali z neizprašanimi učitelji zasedenih, ker so posebno za začetnike plače tako nizke, da si mladi učitelji raje iščejo služeb v drugih deželah. Drugi nedostatek pa je ta, da tam občine, oziroma župani učiteljem izplačujejo plače. Ta nedostatek se bode odstranil in plače se bodo izboljšale v skupnem iznesku 24.000 gld. — V gališkem deželnem zboru se je sprejela resolucija, da se vlada naprosi, da za vse gališke srednje šole nastavi šolske zdravnike. — Tudi v štajerskem deželnem zboru se je obravnavalo o izboljšanji gmotnega stanu učiteljev, posebno jednorazredničarjev. Stroški za šolstvo so proračunjeni na 1.313.800 gld., samo iz goriškega ne čujemo o tem nič. Ali je res neutemeljeno, brezsrčno, in — recimo odkritosrčno — očitno sovražno postopanje „Soče“ za prejšnjega uredništva in pa „Rimskega katolika“ proti šoli in učiteljstvu na deželne poslance imel tak vpliv, da morejo preko upravičenih prošelj učiteljstva prestopiti na dnevni red? Da se te prošnje odstopijo deželnemu odboru, se je že vlani sklenilo!

Največji veleposestniki v Avstriji so: knez Schwarzenberg 801.600 ha (= $\frac{1}{8}$ kranjske dežele), knez Liechtenstein 180.000 ha, nadvojvoda Albrecht 119.268 ha, presvetli cesar 70.300 ha in nadškof olomuški 54.000 ha.

Zlato in srebro. V Avstriji se je l. 1889. izkopalo 1306 q zlata v vrednosti 10.277.000 gld. in 139.466 q srebra v vrednosti 3.190.016 gld.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ je naši šoli poslalo za malo novceve obilo šolskega blaga, za kar se prisrčno zahvaljuje
Ivan Rodič,
učitelj.

St. Jurij pod Kumom dne 24. listopada 1890.

Zahvala. Letošnje počitnice so mi prinesle poleg ustnenih mnogo pisмениh čestitanj roditeljev šolske mladine iz katinarske župnije, potem drugih prijateljev in pa prijateljsko mi udanih tovarišev gg. nadučiteljev, učiteljev in učiteljic iz Tržaške okolice, kateri so mi tudi prekrasno spomenico v Borštu pri Trstu izročili in pri kateri priložnosti so mi solze prav prijateljske hvaležnosti izvabile.

Ker pa ne morem vsakemu posebej pisмено se zahvaljevati, kakor bi bila dolžnost in kakor bi sam rad, zato pa tukaj očitno prosim v „Učiteljskemu Tovarišu“, od pričetka izhajanja do danes meni jako cenjenemu listu, naj blagoizvoli tolmačiti mojo srčno zahvalo, posebno želim, da bi tudi vsi na prekrasni spomenici podpisani vrli voditelji, učitelji in učiteljice po preteklih 40 službenih letih pri šolstvu še kako leto meni jednako miren počitek uživali. Iz izvrstnih pohvalnih čestitek se kaže lep, blagi značaj trdnih šolskih močij.

Taka prekrasna spomenica, znamenje Vašega spoštovanja, poštovanja in kolegijalne udanosti priča, kakšno ljubezen imajo starejši kolegi do svojih sodelavnikov v tržaški okolici, katerim se tudi mladi naraščaj pridružuje, kateri se zaveda gesla: Vse za vero, domovino in cesarja.

Hvaležno se bodem takih spominjal in jih nikoli ne bodem pozabil.

Boršt 20. listopada 1890.

Josip Jančar,
umirovljen nadučitelj.